

PREFERENCJE AKSJOLOGICZNE STUDENTÓW JAKO WEZWANIE DO DAWANIA ŚWIADECTWA DLA CHRZEŚCIJAŃSKICH PRACOWNIKÓW NAUKI

Ks. Dr Grzegorz Polok

Akademia Ekonomiczna Katowice

Katedra Nauk Humanistycznych

polok@ae.katowice.pl

Streszczenie

Najważniejsze deklarowane wartości dla studentów Akademii Ekonomicznej to: miłość, rodzina, szczęście, wykształcenie, uczciwość, prawda, mądrość. Wśród preferowanych wartości nie znalazły uznania tak ważne, jak autorytet czy ojczyzna. Dokonany przez badanych wybór stawia przed chrześcijańskimi nauczycielami akademickimi przede wszystkim zadanie bycia mistrzem, autorytetem dla swoich studentów. Potrzeba także postawy miłości wobec studentów, która ma swoje źródło w miłości Chrystusa i ukazywania stron pozytywnych życia rodzinnego. Ważnym staje się uczenie ducha patriotyzmu i stale aktualne jest wezwanie do służby prawdzie w każdej przestrzeni życia akademickiego.

Wstęp

Człowiek nieustannie zadaje sobie pytanie o to, kim jest. Odpowiada na nie przez całe życie, albowiem każdego dnia kreuje on swą egzystencję, dokonując wielorakich wyborów. Wydarzenia dnia codziennego, a przede wszystkim spotkanie z drugim człowiekiem stają się okazją do permanentnego rozwoju własnej osobowości – choć bywa i tak, że mogą przyczynić się one do aktów autodestrukcji. W jaki więc sposób winna dokonywać się ewolucja ludzkiego życia, by pogłębiać i doskonalić jego byt? Jedną z odpowiedzi na tak postawione pytanie kieruje nas do świata wartości, z którymi człowiek styka się i wybiera w trakcie całego swego istnienia.

Jako osoby stajemy się ośrodkiem relacji o bardzo szczególnym, bo duchowym charakterze. Są to zarówno relacje międzyosobowe, jak i osobowo-rzeczowe. Prawda o konstrukcji takich relacji jest dla człowieka istotna, gdyż to prawda o wartościach – określająca zarazem jego rangę ogólnoludzką. Same zaś wartości należy traktować jako

swoiście wyznaczony cel, do którego człowiek dąży i który każdorazowo przyjmuje jakieś odniesienie ku dobru i prawdzie.

Dlatego ważnym było przeprowadzenie badań, które pozwoliły wskazać, jakie wartości są preferowane przez młodzież rozpoczynającą studia w Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego w Katowicach.¹ Przeprowadzone badania są częścią projektu badawczego, który ma odpowiedzieć na pytanie, czy następują u ankietowanych studentów ewentualne zmiany tych wartości w ciągu pięciu lat edukacji na naszej uczelni oraz jakie mogą być przyczyny ewentualnych zmian w hierarchii wartości młodych ludzi, a także jaki wpływ na taki stan rzeczy wywiera nasze środowisko akademickie.²

Podjęte badania wynikają z licznych zadań stawianych uczelniom w edukacji młodych ludzi. Ustawa dotycząca szkolnictwa wyższego³, a także misja realizowana przez Akademię Ekonomiczną w Katowicach⁴ jednoznacznie wskazują na podwójną rolę kształcenia. Mianowicie oprócz zadań wynikających ze zdobywania wiedzy Akademia ma także wychowywać. Edukacja bowiem, zajmując się także przestrzenią wychowania oraz realizacją tego zadania, podejmuje w swych przedsięwzięciach zagadnienia związane z wartościami. Nie tylko próbuje dociec – opierając się na fundamentach filozoficznych – istoty i sposobu istnienia wartości, ale także stawia pytanie o to: jakie wartości i dlaczego winne być preferowane i „uczone” w całym procesie wychowawczym.⁵

Przyjmijmy, że cel wychowawczy uczelni może być realizowany wielopłaszczyznowo. Z pewnością jednym z elementów ukazujących efektywność podejmowanych działań wychowawczych jest obszar wartości, które przynoszą ze sobą, nabywają i zmieniają w sobie studenci Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Z takiej perspektywy badań, które mają miejsce na AE w Katowicach można postawić pytanie, jak chrześcijański pracownik nauki, znając preferencje aksjologiczne studentów, może pełniej dawać świadectwo o Chrystusie i Jego Ewangelii. Zakładamy, iż przedstawione preferencje studentów I roku AE w Katowicach nie różnią się w zasadniczy sposób od tych, które posiadają studenci innych uczelni.⁶

Wydaje się to tym bardziej ważne także w perspektywie zadań, które postawił nauczycielom akademickim sługa Boży Jan Paweł II. Wskazywał on, że:

Nauczyciel akademicki jest mistrzem. Nie przekazuje wiedzy tak, jakby to był przedmiot codziennego użytku i dobro konsumpcyjne, lecz przede wszystkim nawiązuje relację nacechowaną mądrością, i choć ze względu na dużą liczbę studentów nie jest możliwe osobiste spotkanie, to ona jednak staje się słowem życia. Wykładowca uczy, czyli, zgodnie z pierwotnym znaczeniem tego słowa, wnosi istotny wkład w budowanie osobowości. Ponadto wychowuje, czyli, w myśl starożytnej koncepcji sokratycznej, pomaga odkryć i rozwinąć zdolności i dary każdej osoby. Wykładowca w końcu formuje, według zasad humanizmu, który nie zawęży formacji do zdobycia koniecznych kompetencji zawodowych, lecz łączy je z solidną

¹ Szczegółowy opis przeprowadzonych badań zawiera publikacja: Polok, G., *Najważniejsze wartości studentów I roku Akademii Ekonomicznej w Katowicach*, Katowice 2006.

² Badania określające preferowane przez studentów wartości podjęte zostały także przez inne środowiska akademickie zob. np. Chynuk, M., *Aksjologiczne preferencje studentów uczelni krakowskich*, Kraków 2004. z dnia 27.07.05 art.13.p2 i art. 111 p1.

³ Zob. *Statut Akademii Ekonomicznej w Katowicach*, Katowice 2006, paragraf 4 punkt 1.

⁴ Por. Nowak, M., *Znaczenie wartości w procesie wychowania* [w:] Popielski, K., *Człowiek – Wartości – Sens. Studia z psychologii egzystencji*, Lublin 1996, s. 241.; Łobacki, M., *Pedagogika wobec wartości* [w:] Śliwerski, B., *Kontestacje Pedagogiczne*, Kraków 1993, s. 125.

⁶ W ramach tych badań przeprowadzono także ankietę wśród studentów I roku Politechniki Śląskiej, a ich wyniki nie odbiegały zasadniczo od tych uzyskanych na Akademii Ekonomicznej.

*i przejrzystą wizją sensu własnego życia (...) a nauczanie jest powołaniem – chrześcijańskim powołaniem (...) Bóg wezwał was (nauczycieli akademickich) po imieniu, abyście właśnie na katedrze pełnili niezastąpioną służbę na rzecz prawdy o człowieku.*⁷

1. Rozumienie wartości i ich podział wykorzystany w badaniach

Pojęcie „wartości” jest często używane zarówno w życiu codziennym, jak i w naukowych opracowaniach. Termin ten – jakże istotny w naszym życiu – jest zarazem niezmiernie trudny do zdefiniowania, stąd też potocznie nie stawia się pytania o jego znaczenie, traktując go jako coś oczywistego.⁸ Człowiek bowiem będąc istotą myślącą, która wpływa na świat i zarazem go zmienia, nie może obyć się bez wartości – w konsekwencji także bez wartościowania⁹. Problem tkwi jednak w tym, iż nie stworzono jak dotąd jednoznacznej definicji wartości, którą powszechnie przyjęto by bez zastrzeżeń.¹⁰

Sam termin „wartość” pochodzi od wyrażenia „być wartościowym”, „mieć jakieś znaczenie”. Początkowo w języku codziennym oznaczał pewne przypadłości ludzkiej natury takie, jak: siła, zdrowie, odwaga (męstwo), a także moc charakteru. Stopniowo pojęcie to wchodziło następnie do różnych nauk i to zarówno ścisłych, jak i humanistycznych. W *Słowniku Języka Polskiego* podane są trzy znaczenia owego słowa. Pierwsze wskazuje na to, ile coś jest warte pod względem materialnym, a więc chodzi o cenę jakiegoś przedmiotu wyrażoną za pomocą pieniężnego równoważnika. Drugie znaczenie dotyczy osoby lub rzeczy, która może być rozpatrywana w kontekście jej cech rozumianych jako walor czy zaletę. Chodzi tu przede wszystkim o cechy, które mogą zaspokoić jakieś potrzeby człowieka bądź są dla niego istotne, ważne. Trzeci sposób rozumienia można odnaleźć na gruncie nauk matematyczno-fizycznych, gdzie będzie chodzić o liczbę mającą określić daną wielkość fizyczną.¹¹ W tego typu charakterystyce brak jednak uwzględnienia wymiaru moralnego czy też estetycznego, a także odniesienia do tego, co dobre lub złe.¹²

Podjęcie próby jednoznacznego zdefiniowania pojęcia „wartość” – jak zostało to już zasugerowane – skazane jest na wielorakość rozwiązań. Dlatego też pewnym kluczem stać się może pogrupowanie różnych definicji w zależności od nauki, na gruncie której takie określenie się pojawi. W publikacjach, podejmując ów problem, można znaleźć rozwiązanie wyróżniające trzy kategorie definicyjne:

- psychologiczna, w której wartości traktuje się jako zjawisko indywidualne (zinternalizowane doświadczenie);
- socjologiczna, która wartościom nadaje wymiar społeczny;
- kulturowa, która podejmuje uniwersalny wymiar wartości możliwie zewnętrznych wobec człowieka, dominujących w danym społeczeństwie.¹³

⁷ Jan Paweł II, *Waszym zadaniem jest służba prawdzie, Przesłanie papieskie do uczestników VI Krajowego Zjazdu Włoskich Katolickich Nauczycieli Akademickich*, www.opoka.org.pl/biblioteka/jan_pawel_ii, 28.05.07.

⁸ Zob. Gołaszewska, M., *Fascynacja złem. Eseje z teorii wartości*. Warszawa – Kraków 1994, s. 7.

⁹ Zob. Willi, V.J., *Grundlagen einer empirischen Soziologie der Werte und Wertsysteme*. Zürich 1960, s. 93 n.

¹⁰ Zob. Borowski, H., *Wartość jako przeżycie. Wprowadzenie do aksjologii*. Lublin 1992, s. 75 n.

¹¹ *Słownik Języka Polskiego*, www.sjp.pwn.pl 17. 12. 2005.

¹² Zob. Puzynina, J., *Język wartości*, Warszawa 1992, s. 14.

¹³ Zob. Misztal, M., „Pojęcie wartości w socjologii”, *Studia socjologiczne* 4:1975, s. 185 – 188.; tegoż, *Problematyka wartości w socjologii*, Warszawa 1980, s. 13–47.

Jako że forma artykułu nie pozwala na szerszą refleksję na ten temat, należy odesłać do wspomnianej już publikacji¹⁴, a w tym miejscu przejść do przyjętego w badaniach podziału wartości.

W filozofii już od czasów Arystotelesa (jednak pewnych sugestii można doszukiwać się także u Sokratesa czy Platona) odnaleźć można klasyczny podział dobra na trzy rodzaje: pożyteczne (*bonum utile*), przyjemnościowe (*bonum delectabile*) oraz godziwe (*bonum honestum*).¹⁵ Dobro użyteczne jest zwykle celem do osiągnięcia innego dobra, które stanowi zasadniczy cel działania człowieka. Przykładem mogą być pieniądze, dzięki którym można osiągnąć kolejną upragnioną rzecz. Dobro przyjemnościowe objawia się jako przedmiot dążenia dla mnie samego. Osoba nakierowana w tym wypadku na jakąś rzecz lub działanie pragnie osiągnąć jakąś przyjemność i poza nią nie ma nic, co by pociągało tą osobę np. walory smakowe jakiejś potrawy czy też wspaniały krajobraz. Najważniejszym, ale także najtrudniejszym do zinterpretowania, jest dobro godziwe. Chodzi bowiem w tej sytuacji o taki typ dobra, który jest przedmiotem dążenia dla niego samego. Najbardziej wyrazistym przykładem w tym wypadku byłaby osoba posiadająca swą niezbywalną godność.

Na podstawie powyższej typologii dobra ustalono hierarchię, podział wartości, zbierając je w trzy grupy: jako wartości pożyteczne, przyjemnościowe oraz godne. Wewnątrz danej grupy poszczególne wartości ułożono w kolejności alfabetycznej:

- Wartości pożyteczne: ambicje, autorytet, bezpieczeństwo, charakter, czas, dobra materialne, kreatywność, odpowiedzialność, odwaga, praca, przekonania, religia, seks/ciało, tolerancja, wiedza, władza, wykształcenie, znajomości.
- Wartości przyjemnościowe: indywidualność, luksus, pożywienie, prywatność, przyjaźń, radość, samodoskonalenie, spokój, szacunek, szczerowość, szczęście, uczucia, wspomnienia, wspólnota, wygoda, zaufanie, zdrowie, życzliwość.
- Wartości godne: człowiek, dobro, godność osobista, honor, ja sam(a), mądrość, miłość, moralność, nadzieja, ojczyzna, piękno, prawda, rodzina, sumienie, uczciwość, wiara, wierność, wolność.

Pogrupowane w ten sposób wartości zostały zapisane w ankiecie, która była narzędziem badawczym w przeprowadzonych badaniach dotyczących wartości preferowanych przez studentów I roku w Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Wybór poszczególnych wartości uwarunkowany jest z jednej strony ich różnorodnością, z drugiej zaś – co stanowi główną kategorię – ich odniesieniem do typów dobra. Zachodzi ponadto obawa, iż podział powyższy mógłby mieć inny kształt. Jednak zaprezentowana ilość wartości, a także ich różnorodność ma na celu objęcie jak najszerszych sfer życia badanych jednostek. Pragnie objąć zakresem badawczym różnorodne obszary egzystencji człowieka – w tym przypadku studentów – i rozpatrzyć, jakie wartości są najbardziej atrakcyjne, a w związku z tym wybrane przez badane jednostki.

¹⁴ Zob. Polok, G., *Najważniejsze wartości studentów I roku Akademii Ekonomicznej w Katowicach*, Katowice 2006.

¹⁵ Zob. Szostek, A., *Pogadanki z etyki*, Częstochowa 1993, s. 19.

2. Preferowane wartości studentów Akademii Ekonomicznej w Katowicach¹⁶

W celu odpowiedzi na pytanie o najważniejsze deklarowane wartości studentów I roku Akademii Ekonomicznej w Katowicach zostały przeprowadzone w 2005 roku badania wśród wspomnianej młodzieży akademickiej. Wyniki tych badań prezentujemy, opisując najpierw sam przebieg badań i dokonując cząstkowej charakterystyki badanej grupy respondentów.

Przeprowadzenie charakterystyki respondentów pozwala na prezentację najważniejszych deklarowanych wartości studentów I roku naszej uczelni. W niej ukazane jest najpierw rozumienie przez ankietowanych samej wartości. Następnie przedstawiamy wartości wskazane jako najważniejsze dla respondentów. W kolejnym etapie piszemy o dokonanych przez ankietowanych wyborach wartości z grup wartości przyjemnościowych, pożytecznych i godnych.

2.1. Przebieg badań i charakterystyka respondentów

Badania dotyczące najważniejszych wartości studentów Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego w Katowicach przeprowadzono w dniach 14–21 listopada 2005 r. Respondentami byli studenci I roku studiów stacjonarnych w Katowicach oraz w Rybnickim Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym. Badania przeprowadzono techniką ankiety audytoryjnej na wykładach kierunkowych dla I roku.

Respondentami byli studenci wszystkich kierunków z Wydziału Ekonomii, Finansów i Ubezpieczeń, Zarządzania w Katowicach oraz kierunków „Ekonomia i Informatyka” oraz „Ekonometria” z Wydziału Ekonomii oraz „Zarządzanie” w Rybnickim Ośrodku Naukowo-Dydaktycznym. Ogółem zbadano 774 studentów. Po weryfikacji merytorycznej i formalnej do dalszych analiz przekazano 750 kwestionariuszy.

Charakteryzując młodzież akademicką AE w Katowicach, biorącą udział w badaniach, można wskazać, iż zdecydowana większość z nich (91%) deklaruje, że pochodzi z rodziny katolickiej. Co więcej, prawie 36% z nich uważa swoje katolickie środowisko jako głęboko wierzące, a prawie 55% jako wierzące. Z grupy osób wierzących jako stale bądź bardzo często praktykujące określa się 45,5% ankietowanych, a ponad 22% respondentów przestrzega zasadniczo zasad religii i prawie tyle samo uczestniczy aktywnie w życiu wspólnoty.

Próbując przybliżyć środowisko ankietowanych studentów, postawiono także pytanie o to, kto jest dla nich autorytetem. Blisko 3/4 respondentów potrafiło go wskazać. Wśród tych osób prawie połowa stawia sobie za swój autorytet ludzi z bliskiego otoczenia – rodzinę (mamę/tatę, siostrę/brata, babcię/dziadka, ciocię/wujka), dla co czwartego wzorem jest papież Jan Paweł II, a dla co dziesiątego znane publiczne osoby. Co siódmy badany student nie podał żadnego autorytetu. Wśród ankietowanych tylko 0,3 % uznało nauczyciela, księdza jako swój autorytet.

Na pytanie skierowane do studentów o to, kto imponuje im w życiu, ponad 3/4 respondentów wskazało osobę/postawę, która pełni tę rolę. Ankietowanym imponują między innymi osoby wytrwałe w dążeniu do osiągnięcia celów (15,5%), wykształcone, mądre (12,5%) i szczerze (9,6%).

¹⁶ Badania zostały przeprowadzone przez zespół z Centrum Badań i Ekspertyz naszej uczelni w składzie: prof. dr hab. Zofia Kędzior, dr Robert Wolny, mgr Michał Kucia, Agata Stolecka. Ten zespół opracował także raport z badań, którego wyniki są prezentowane w tej części artykułu.

Natomiast cechy osobowe, które według respondentów zasługują na uznanie, to przede wszystkim: poświęcenie i oddanie, optymizm i radość, odpowiedzialność, wierność i lojalność oraz religijność. Studentom imponują ludzie z umiejętnościami i doświadczeniem życiowym oraz odnoszący w życiu sukces i potrafiący pogodzić życie zawodowe z osobistym,

Ponad 92% respondentów w ankiecie opisało swoje marzenia. Większość udzielonych przez badanych odpowiedzi dotyczyła niematerialnej sfery życia człowieka, średnio co czwarty student marzy o rodzinie i szczęściu, co piąty o pracy, wykształceniu i samorealizacji. Dla co dziesiątego respondenta marzeniem jest spokojna, bezpieczna przyszłość. Jedynie 8,7% badanych myśli o dobrach materialnych (w tym pieniądzech).

2.3. Najważniejsze wartości studentów I roku Akademii Ekonomicznej w Katowicach

W przeprowadzonych badaniach, których celem było uzyskanie odpowiedzi o deklarowane preferencje aksjologiczne studentów I roku studiów w Akademii Ekonomicznej w Katowicach, pytano najpierw jak respondenci pojmują wartość. Dlatego pierwsze pytanie zapisane w ankiecie brzmiało: wartość to co? Na tak postawione pytanie ponad połowa respondentów wskazała na wartość jako to coś, co ma dla nich duże znaczenie, a co czwarty jako cel w życiu. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia tabela numer 1.

Tabela 1 Wartość to (co?)¹⁷ (w %, N=698)

Wyszczególnienie	Ogółem
Coś, co dla mnie ma duże znaczenie (coś ważnego, cennego, priorytet, istotnego, najcenniejsze w życiu, coś, za co oddałbym życie, cecha szczególnie przeze mnie ceniona, coś ważnego i potrzebnego do spełnienia się, coś, co szanujemy, budzi nasz podziw, co jest ważne, coś, co się dla nas liczy, uniwersalne pojęcie stabilizujące naszą egzystencję, jej sens, wszystko, co jest cenne, nabyte ciężką pracą, coś, co należy szanować, coś, co szanuję, coś, dzięki czemu nasze życie ma sens, coś, co ma wpływ na nasze życie, coś, co warto doskonalić, coś, co stanowi o pięknie, coś pozytywnego, coś, co było, jest i będzie, cecha – przedmiot odgrywający jakąś rolę, cnota, wiara, dobro, słowo, coś, co stanowi o charakterze społecznym człowieka).	54,7
Cel (coś, czym kieruję się w swoim życiu i do czego dążę, ważna cecha, którą kierujemy się w życiu, coś, według czego postępujemy, cecha, która stanowi drogę naszego życia, coś, co warto wyznaczyć w życiu i wg czego należy postępować, coś, co cenię i czego przestrzegam, coś, na czym opieram swoje życie i według czego postępuję, drogowskaz życiowy, bliżej nieokreślony stan, rzecz, którą kierujemy się w życiu, czym się kierujemy podejmując decyzje, czynniki, którymi kierujemy się w życiu i stanowią drogę do celu, czym się kierujemy podejmując decyzje, cel działań i dążeń, cel, do którego dążymy, coś, co chcę posiadać, do czego dążymy, cel w życiu, rzecz, stan, który pokazuje nam jak dobrze i szczęśliwie żyć, kierując się dobrymi wartościami możemy to osiągnąć, coś, czym można się poszczycić, coś co warto doskonalić, droga życia).	23,4

¹⁷ Raport z badań, *Wartości studentów I roku akademii ekonomicznej w Katowicach*, Centrum Badań i Ekspertyz, Katowice 2005, s.14–15.

Drugie z pytań zapisanych w kwestionariuszu badawczym mające na celu określenie, jak ankietowani rozumieją wartość, brzmiało: wartość to kto? Dla ponad co czwartego badanego respondenta wartość to rodzina. Mniej niż co czwarty respondent jako wartość wskazał osobę, która jest autorytetem. Niemal dla co piątego respondenta wartość to ważna dla niego postać. Szczegółowy rozkład odpowiedzi zawiera tabela numer 2.

Tabela 2 Wartość to (kto?)¹⁸ (w %, N=595)

Wyszczególnienie	Ogółem
Rodzina (mama, rodzice, ja, my, my sami)	28,1
Autorytet (osoba, która swoimi czynami pokazuje nam, co jest dobre, imponuje nam, osoba budząca podziw, wartościowa, autorytet moralny, ludzie, których szanujemy, ktoś, kogo można naśladować, człowiek, który w jakimś stopniu różni się od innych w sposób szczególny, wzór dla innych, ludzie, którzy mogą nam imponować, osoby godne naśladowania, podziwu, które mogą być wzorem, ideał, osoba wartościowa, reprezentująca szczytne ideały, posiada cenione cechy, osoba, którą cenię, szanuję, idole, cecha, którą chcemy naśladować)	23,9
Ważna dla nas postać (bliska osoba, która wiele znaczy, bliska osoba, na którą można liczyć, drugi człowiek, ktoś, kogo brak możemy odczuwać, bez kogo nie można się obejść, osoby, z którymi nas coś łączy)	22,4
Przyjaciele (znajomi, środowisko, w którym się obracasz)	16,1

W odpowiedzi na pytanie o najważniejszą wartość, badani studenci Akademii Ekonomicznej napisali, że jest nią miłość (ponad 35% wskazań), dalej rodzina, którą wskazał co piąty respondent, a następnie najbliżsi (15% wskazań).

Kolejne zadanie, jakie mieli do zrealizowania badani studenci, to wybranie spośród wskazanych wartości siedmiu dla nich najważniejszych. Wartości zostały pogrupowane na wzór klasycznego podziału dobra na trzy rodzaje: pożyteczne (*bonum utile*), przyjemnościowe (*bonum delectabile*), oraz godziwe (*bonum honestum*)¹⁹. Na podstawie powyższej typologii dobra ustalono hierarchię, podział wartości, zbierając je w trzy grupy: jako wartości pożyteczne, przyjemnościowe oraz godziwe. Wewnątrz danej grupy poszczególne wartości ułożono w kolejności alfabetycznej.

¹⁸ Tamże, s.16–17.

¹⁹ Zob. Szostek, A., *Pogadanki z etyki*. dz.cyt., s. 19.

Przy takim zastosowanym podziale wśród wartości przyjemnościowych (blisko trzy czwarte badanych wybrało przyjaźń, szczęście i zdrowie, dwie trzecie uczucia i zaufanie, a prawie co drugi respondent wskazał na szczerłość i szacunek. Tylko niemal co dziesiąty badany wybrał wśród wartości przyjemnościowych wspólnotę i wygodę. Wybór dokonanych wartości ukazuje wykres numer 1.

Wykres 1

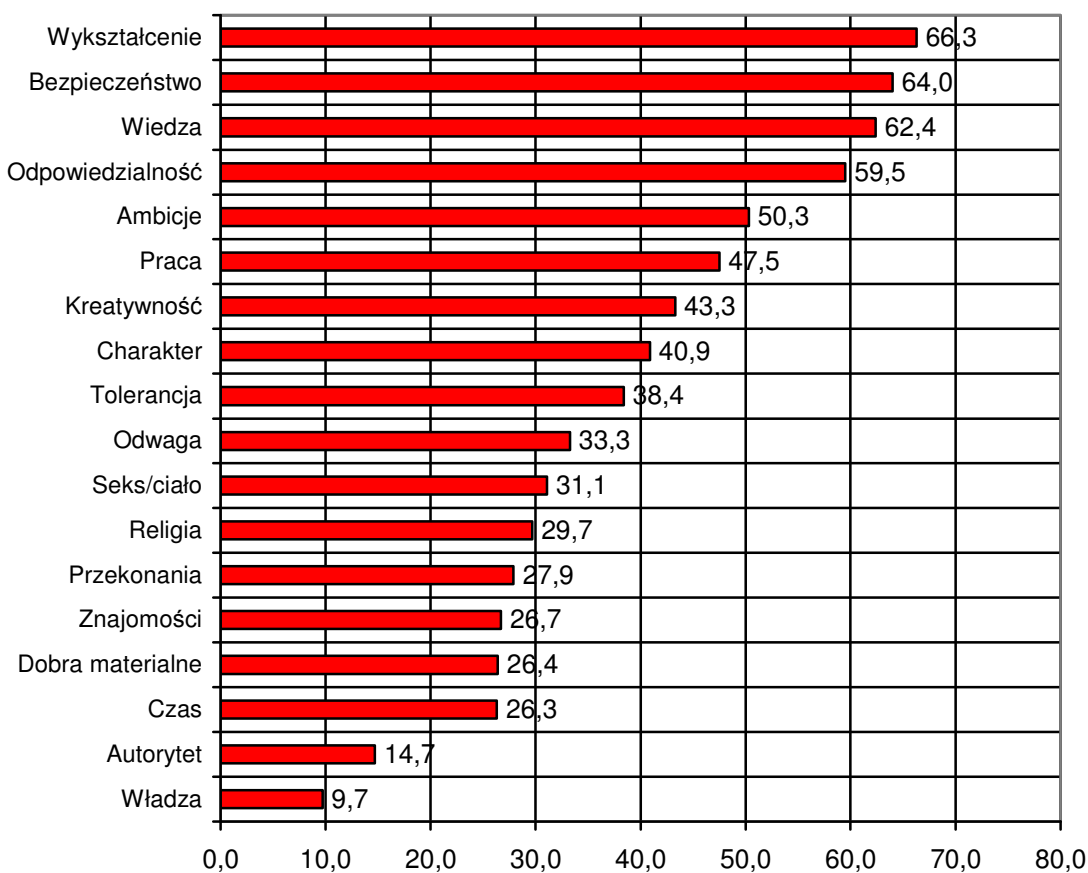

²⁰ Raport z badań. Wartości studentów I roku akademii ekonomicznej w Katowicach, dz.cyt., s. 24.

Pośród wartości pozytycznych niemal dwie trzecie badanych wybrało wykształcenie, bezpieczeństwo, wiedzę i odpowiedzialność, a prawie co drugi ambicje i pracę. Najmniej respondentów spośród wartości pozytycznych wybrało władzę. Dokonany przez respondentów wybór ukazuje wykres numer 2.

Wykres 2

Wartości pozytywne w życiu studentów²¹ (w %)

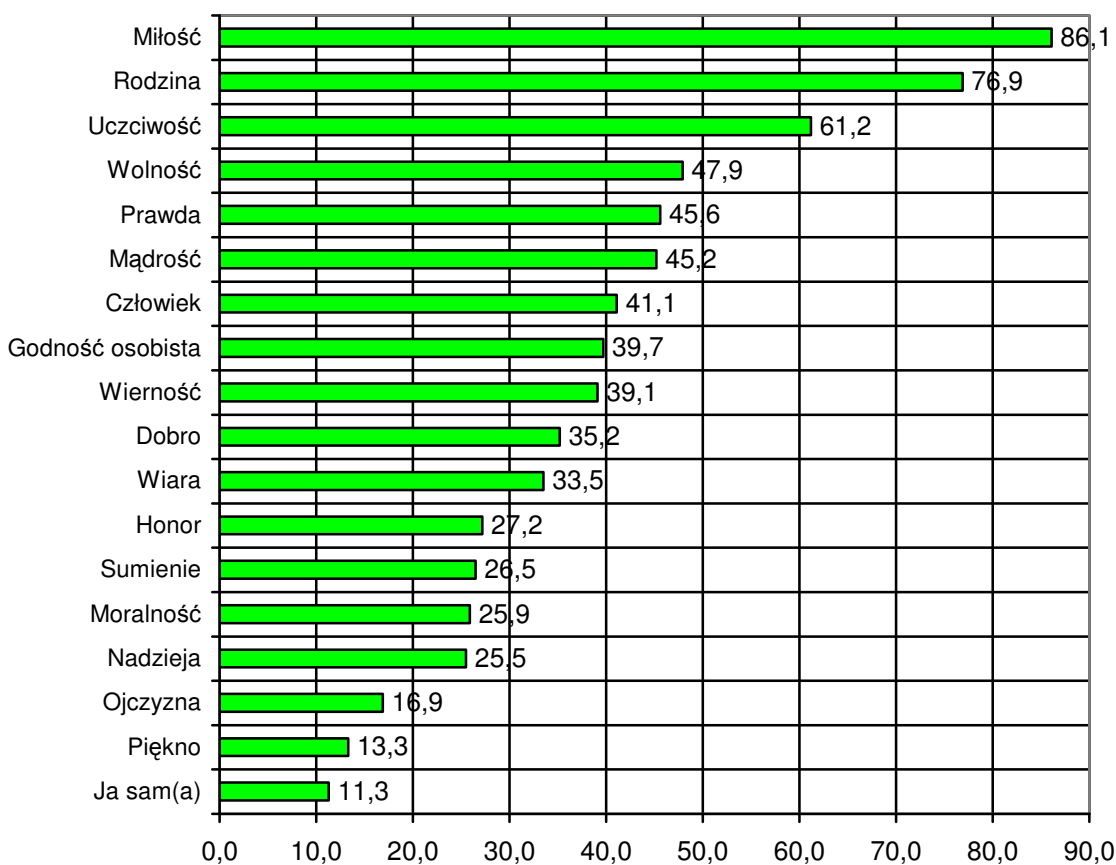

²¹ Tamże, s. 24.

W odniesieniu do wartości godziwych (pożądanych samych w sobie) zdecydowana większość respondentów (86,1%) wybrała miłość, trzy czwarte rodzinę, a niemal dwie trzecie uczciwość. Najmniej respondentów spośród wartości godnych wybierało piękno i siebie samego. Szczegółowy rozkład dokonanych wyborów ukazuje wykres numer 3.

Wykres 3

Wartości godne w życiu studentów²² (w %)

Zakończenie

Zaprezentowane wyniki uzyskano z przeprowadzonych badań wśród studentów I roku Akademii Ekonomicznej im. K. Adamieckiego w Katowicach w listopadzie 2005 r. techniką ankiety audytoryjnej. Wzięło w nich udział 750 studentów wszystkich kierunków studiów dziennych z Wydziału Ekonomii, Finansów i Ubezpieczeń oraz Zarządzania w Katowicach a także z Wydziału Ekonomii i Zarządzania w Rybniku.

Najważniejszą wartością dla studentów Akademii Ekonomicznej jest miłość (ponad jedna trzecia wskazań), a dalej rodzina, którą wskazał co piąty respondent. Piętnaście

²² Tamże, s. 28.

procent badanych wskazało na najbliższych (bliskie osoby, przyjaźń, koleżeństwo, wspólnota, drugi człowiek, ludzie, mój chłopak, dobre relacje, związki między ludźmi) jako najważniejszą wartość. Ponad osiem procent wskazało na szacunek jako najważniejszą wartość, a niemal osiem procent na szczęście.

Blisko trzy czwarte badanych wśród wartości przyjemnościowych wybrało przyjaźń, szczęście i zdrowie, dwie trzecie uczucia i zaufanie, a prawie co drugi respondent wskazał na szczerść i szacunek. Tylko niemal co dziesiąty badany wybrał wśród wartości przyjemnościowych wspólnotę i wygodę.

Pośród wartości pozytywnych niemal dwie trzecie badanych wybrało wykształcenie, bezpieczeństwo, wiedzę i odpowiedzialność, a prawie co drugi ambicje i pracę. Najmniej respondentów spośród wartości pozytywnych wybrało władzę (prawie co dziesiąty badanych) i autorytet tylko niecałe piętnaście procent.

Zdecydowana większość respondentów (ponad osiemdziesiąt sześć procent) wśród wartości godziwych wybrała miłość, trzy czwarte rodzinę, a niemal dwie trzecie uczciwość. Niecała połowa respondentów wybrała także wolność, prawdę i mądrość. Najmniej respondentów (w przybliżeniu co dziesiąty) spośród wartości godnych wybierało piękno i siebie samego.

W próbie wskazania wezwań jakie płyną dla chrześcijańskich pracowników nauki, w perspektywie wyników przeprowadzonych badań, odwołamy się w zasadniczy sposób do tego, co mówił do środowiska akademickiego Jan Paweł II. Okazuje się bowiem, że analiza jego wystąpień w perspektywie wyników badań ukazuje wypowiedzi nieżyjącego już papieża jako „prorocze”. Wygłoszone kilka lat temu są ciągle aktualne i znakomicie określają zadania stojące przed chrześcijańskimi nauczycielami akademickimi.

Wśród najważniejszych jak się wydaje wezwań dla chrześcijańskich nauczycieli akademickich jest stawianie się dla młodzieży akademickiej autorytetem, mistrzem, który uczy, wychowuje i formuje. Takie zadanie postawił środowisku nauczycieli akademickich Jan Paweł II we wspomnianym powyżej wystąpieniu i ono staje się szczególnie aktualne, gdy co siódmy z badanych nie posiada w swoim życiu żadnego autorytetu²³, a w wyborze dokonanym przez badanych, wśród wartości pozytywnych autorytet jako wartość znalazł się na przedostatnim miejscu.

Najważniejszymi wartościami dla młodzieży studiującej w Akademii Ekonomicznej w Katowicach są miłość i rodzina. Takie preferencje studentów stawiają przed nauczycielami akademickimi zadanie ukazywania, przybliżania – swoim życiem, postawą na uczelni zwłaszcza wobec studentów – miłości, która ma swoje źródło w miłości Chrystusa i poprzez to prowadzenia do miłości Chrystusa, respektując przy tym autonomię i świeckość uczelni.

Niezmierzalnie ważne wydaje się dawanie świadectwa swojego rodzinnego życia, bo rodzina przejawia się w wynikach badań najczęściej i to jako autorytet, marzenie czy najważniejsza wartość. Można za Janem Pawłem II powiedzieć, że *rodzina jest zwierciadłem społeczeństwa, a zatem i kształtującą się obecnie Europy. Przemiany zachodzące w rodzinie są i będą najważniejszym wskaźnikiem rozwoju kulturowego oraz instytucjonalnego kontynentu. Dlatego właśnie tak bardzo ważne jest, by uniwersytety, a zwłaszcza nauczyciele chrześcijańscy uważnie obserwowali dynamikę przemian w rodzinie, zachęcając nowe pokolenia do odpowiedzialnego i realistycznego myślenia.*²⁴

²³ W cząstkowych badaniach studentów IV roku wydziału ekonomii AE w Katowicach, brak jakiegokolwiek autorytetu deklarowało 34% badanych.

²⁴ Jan Paweł II, *Rodzina w Europie*, 25 VI 2004 – Do uczestników europejskiego sympozjum nauczycieli akademickich, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii, 25.05.07.

Istotne jest, poza osobistym świadectwem życia rodzinnego nauczyciela akademickiego, czynne włączanie się we wszelkie prace, badania, które wspomogą budowanie dobrych rodzin jego studentów. Ważne jest też stałe podejmowanie przez nauczycieli akademickim na forum publicznym dyskusji o rodzinie i wskazywanie na jej korzenie i role w społeczeństwie.

Szczególnie ważnym zadaniem stojącym przed nauczycielami akademickimi jest odbudowanie wśród studentów postawy patriotyzmu i związanej z tym wartości, jaką jest ojczyzna. Niestety spośród wartości godziwych ojczyzna znalazła w rankingu preferowanych wartości się na trzecim miejscu od końca. Nasz rodak Jan Paweł II świadom opisywanej sytuacji, takie wezwanie kierował do przedstawicieli polskiego świata akademickiego:

Wielokrotnie w ostatnim czasie mówiłem do przedstawicieli polskich uczelni wyższych o palącej potrzebie nie tylko formacji intelektualnej młodego pokolenia, ale również kształtowania w nim ducha zdrowego patriotyzmu, polegającego właśnie na nieustannym odkrywaniu korzeni własnej tożsamości ludzkiej, narodowej i religijnej oraz na wysiłku współtworzenia tego dziedzictwa, z którego wyrasta rzeczywistość dnia dzisiejszego. Świadomość tego, kim jestem, i umiejętność brania odpowiedzialności za to, kim jestem, pozwoli kolejnym pokoleniom młodych Polaków z pełnym otwarciem, ale bez poczucia zagubienia, czerpać z bogatego dziedzictwa kultury europejskiej i światowej. Pozwoli im oddzielić prawdziwe, ponadczasowe wartości ludzkiego ducha od przemijających namiastek dobra, przybierających kształt kulturowego imperatywu współczesności.²⁵

Dla ankietowanych studentów także takie wartości jak: wykształcenie, wiedza, odpowiedzialność prawda oraz uczciwość są priorytetowe. Taki wybór studentów staje się dla nauczycieli akademickich zadaniem, by jak najlepiej służyć prawdzie. Według Jana Pawła II:

Służba prawdzie jest ponadczasowym zadaniem uniwersytetu. Przypomina ona ów kontemplacyjny wymiar wiedzy, który nadaje humanistyczne rysy każdej dyscyplinie naukowej (...). Z tej wewnętrznej postawy rodzi się zdolność rozumienia sensu wydarzeń oraz oceny najśmielszych odkryć. Służba prawdzie jest znakiem wolnego i otwartego umysłu. Nauczyciel akademicki, jedynie gdy pozostaje wierny temu przekonaniu w swej codziennej pracy, staje się głosiicielem nadziei w życiu osobistym i społecznym. Chrześcijanie są powołani do dawania świadectwa o godności ludzkiego umysłu, o jego wymogach i o zdolności odkrywania i poznawania rzeczywistości. W ten sposób zostają przezwyciężone sceptycyzm epistemologiczny, ideologizujący redukcjonizm racjonalizmu, a także nihilistyczne płycizny tzw. myśli słabej (pensiero debole).²⁶

Można także powiedzieć, iż deklarowane przez studentów i ważne dla nich wartości takie, jak przyjaźń, szczęście, zaufanie wymagają by, jak ujął to Jan Paweł II

²⁵ Jan Paweł II, *Kształtujcie duchowe oblicze Polski i Europy*, 15 XII 2001 r. – Przemówienie Papieża do delegacji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii, 25.05.07.

²⁶ Jan Paweł II, *Waszym zadaniem jest służba prawdzie*, Przesłanie papieskie do uczestników VI Krajowego Zjazdu Włoskich Katolickich Nauczycieli Akademickich 5–6.10.2001, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii, 25.05.07.

Jakakolwiek byłaby dziedzina badań, pracy naukowej czy twórczej, każdy, kto angażuje w nie swoją wiedzę, talent i trud, powinien stawiać sobie pytanie, w jakiej mierze jego dzieło kształtuje w pierw jego własne człowieczeństwo, a z kolei, czy czyni ono życie ludzkie pod każdym względem bardziej ludzkim, bardziej godnym człowieka; i wreszcie, czy w kontekście postępu, którego jest autorem, człowiek „staje się lepszy, duchowo dojrzały, bardziej świadomy godności swojego człowieczeństwa, bardziej odpowiedzialny, bardziej otwarty na drugich, zwłaszcza dla potrzebujących, dla słabszych, bardziej gotowy świadczyć i nieść pomoc wszystkim?” (Redemptor hominis, 15). Takie podejście do szeroko rozumianej nauki uwypukla jej służebny charakter. Nauka bowiem, jeśli nie jest uprawiana w poczuciu służby człowiekowi, łatwo może stać się elementem ekonomicznych przetargów, z pominięciem dobra wspólnego, albo co gorsza może być wykorzystana w celu panowania nad drugimi, wprzęgnięta w dążenia totalitarne jednostek i grup społecznych. Dlatego zarówno dojrzały naukowiec, jak i początkujący studenci winni mieć na względzie to, czy ich słuszne dążenie do zgłębiania tajemnic wiedzy wpisuje się w podstawowe wymogi sprawiedliwości, solidarności, miłości społecznej, poszanowania praw pojedynczego człowieka, ludu czy narodu.²⁷

Wskazane powyżej powinności chrześcijańskich nauczycieli akademickich wobec studentów ze względu na ich preferencje aksjologiczne nie zamykają oczywiście listy zadań stawianych, które pozwolą im głosić w środowisku uczelnianym Chrystusa. Sygnalizują jedynie pewne kierunki działań i stają się zarazem impulsem, by każdy z chrześcijańskich nauczycieli akademickich sam odpowiadał sobie na pytanie, jak może jeszcze pełniej i lepiej głosić w swoim środowisku Chrystusa i Jego Ewangelię.

²⁷ Jan Paweł II, *Uniwersytet miejscem zdobywania wiedzy i kształtowania sumienia*, 30 VIII 2001 – Do rektorów wyższych uczelni w Polsce, www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii, 25.05.07.